

Az egészségügyi tevékenység végzésének speciális jogi formái I.

A működési engedélyhez nem kötött jogi lehetőségek¹

Az a körülmény, hogy az egészségügyi szolgáltató és az egészségügyi dolgozó között, illetve, hogy az egészségügyi szolgáltatók között milyen típusú jogviszony áll fenn, több tényezőt befolyásol. Témánk szempontjából központi jelentőséggel bír, hogy alapvetően meghatározza, az egészségügyi ellátás során bekövetkező káresemény kapcsán kinek kell közvetlenül helyt állnia, illetve, milyen lehetőségek állnak rendelkezésre a kártérítésként kifizetett összeg továbbhárítására.

Írásomban egyrészt arra törekszem, hogy képet adjak azon jogi lehetőségek alapvető jellemzőiről, amelyek keretében jogszabály alapján egészségügyi tevékenység végezhető, a másik központi kérdés pedig az egyes jogviszonytípusokhoz kapcsolódó felelősségi szabályok áttekintése. Az egészségügyi tevékenység végzésének lehetséges jogi formáit a 2003. évi LXXXIV. törvény (továbbiakban: Eütev.) határozza meg. A tanulmány mellőzi a munkajog területéhez tartozó jogi formák áttekintését kifejezetten az egyéb, speciális jogviszonytípusokra fókuszál. Egy személy többféle jogviszony keretében is végezhet egészségügyi tevékenységet akár ugyanazon szolgáltatónál is, ugyanakkor fontos, hogy az egészségügyi dolgozó által végzett egészségügyi tevékenység a napi 12, 6 havi átlagban heti 60 órát nem haladja meg, illetve a színlelt szerződések elkerülése érdekében előírás, hogy az alkalmazott egészségügyi dolgozó munkakörébe tartozó feladat ellátására egyéb jogviszony nem létesíthető.

Az első részben azzal a három jogi lehetőséggel foglalkozom, melyekhez nem szükséges az egészségügyi államigazgatási szerv működési engedélye, csak meghatározott hatóság irányába tett bejelentés. Ezekben az esetekben ugyanis egy működési engedéllyel rendelkező egészségügyi szolgáltató nevében, vele szerződéses jogviszonyban kerül sor a tevékenység végzésére.

1. A szabadfoglalkozású jogviszony

A szabadfoglalkozású jogviszony lényege, hogy az egészségügyi dolgozó megbízási szerződésben vállal kötelezettséget a szakmai kompetenciájába tartozó egészségügyi tevékenység ellátására. Az ellátás tárgyi feltételeit fő szabályként a szerződő partner egészségügyi szolgáltató biztosítja, aki a szabadfoglalkozású tevékenységéért a szerződésben

¹ A tanulmány az OTKA PD_16 posztdoktori kiválósági pályázat keretében készült.

meghatározott díjat fizet. A szabadfoglalkozású jogviszony megfelelő lehetőséget kínál abban az esetben, ha a dolgozó hetente néhány alkalommal és órára kíván részt venni például egy nagyobb, akár magán egészségügyi szolgáltató tevékenységében, ügyeleti feladatok ellátásában, de nem kíván egészségügyi vállalkozóként működni, vagy nem rendelkezik azon személyi és tárgyi feltételekkel, melyek a működési engedély kiadásához szükségesek.

A szerződés egyik alanya tehát egy egészségügyi szolgáltató. Azaz olyan egészségügyi vállalkozó, jogi személy, vagy jogi személyiség nélküli szervezet, mely rendelkezik jogszabályban meghatározott azon személyi és tárgyi feltételekkel, melyek szükségesek, hogy az egészségügyi államigazgatási szerv működési engedélyt adjon számára egészségügyi szolgáltatóként való működésre. A jogviszony másik szereplője fő szabályként olyan természetes személy, aki rendelkezik a szerződés tárgyát képező egészségügyi tevékenység végzésére jogosító szakképesítéssel.

Bár működési engedély nem szükséges a szabadfoglalkozású feladatellátáshoz, jogszabályok bejelentési kötelezettséget írnak elő hatósági nyilvántartásba vétel céljából, mely nélkül a tevékenység nem kezdhető meg. A bejelentést a szabadfoglalkozású egészségügyi dolgozónak kell megtennie, a szerződőpartner egészségügyi szolgáltató működési engedélyének kiadására hatáskörrel rendelkező egészségügyi államigazgatási szervnél. Felelősségbiztosítási szerződést annak függvényében kell kötnie, hogy az őt foglalkoztató egészségügyi szolgáltató megköveteli-e.

A felek között létrejövő jogviszony egy speciális megbízási szerződésnek tekinthető, így a 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről (továbbiakban: Ptk.) megbízási szerződéssel kapcsolatos általános szabályai mellett az Eütev. speciális rendelkezéseit kell rá alkalmazni. Utóbbi jogszabály határozza meg azon kérdésköröket, melyeket a szerződésben minimálisan szabályozniuk kell a feleknek. Így például azt, hogy a szabadfoglalkozású milyen egészségügyi feladatokat végez a jogviszony keretében. Rögzítendő az ellátás tárgyi feltételeinek biztosítása is, mely rendszerint a megbízó egészségügyi szolgáltatóra hárul, a szabadfoglalkozású pedig személyes kompetenciáját adja, ugyanakkor meg is oszthatják egymás közt a felek a tárgyi feltételek biztosításának kötelezettségét. A munkavégzés helyének és idejének meghatározása mellett fontos a szakmai felettes megjelölése, ha pedig más egészségügyi dolgozók irányítása is a szabadfoglalkozású feladatkörébe tartozik, akkor ezen dolgozók munkakörének megnevezése is. Rögzítésre kerül a munkavégzés időtartama,

az ellátott feladatokért járó díjazás, a szerződés időtartama, megszüntetésének szabályai, illetve a jogviszony keretében okozott kár megtérítésének szabályai is kiemelten fontosak.

A következőkben azt vizsgáljuk, hogyan alakulnak a kárfelelősségi szabályok abban az esetben, ha a szabadfoglalkozású az egészségügyi szolgáltatás során, vagy azzal összefüggésben kárt okoz a betegnek vagy hozzátartozójának. A kártérítési felelősséget alapvetően meghatározza, hogy a szabadfoglalkozású dolgozó egészségügyi közszolgáltatást, vagy egészségügyi magánszolgáltatást végző egészségügyi szolgáltatóval áll-e jogviszonyban.

Előbbi esetre vonatkozóan az Eütev. 19/A. §-a speciális rendelkezést tartalmaz, mely szerint a károsulttal szemben közvetlenül a közszolgáltatást nyújtó egészségügyi szolgáltató áll helyt, amely a polgári jog szabályai léphet fel a károkozó szabadfoglalkozású dolgozóval szemben.

Magánszolgáltatást nyújtó egészségügyi szolgáltatókra vonatkozóan nem tartalmaz speciális előírást az Eütev., így ebben az esetben a Ptk. megbízási szerződéssel kapcsolatos szabályait kell alkalmazni. Eszerint, ha a megbízott e minőségében harmadik személynek kárt okoz, a károsulttal szemben egyetemlegesen felelnek a megbízóval. A megbízó mentesül a felelősség alól, ha igazolni tudja, hogy a megbízott kiválasztásában, utasításokkal való ellátásában és felügyeletében úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. Amennyiben állandó megbízás áll fenn az egészségügyi szolgáltató és a szabadfoglalkozású között, az egészségügyi közszolgáltatókra meghatározott szabály érvényesül. Ha viszont a megbízott szándékosan okozta a kárt, egyetemlegesen felel a megbízóval.

Speciális lehetőség hogy egészségügyi szolgáltató nemcsak természetes személlyel köthet szabadfoglalkozású tevékenységre megbízási szerződést, hanem egyéni egészségügyi vállalkozóval is. A szabadfoglalkozású egyéni vállalkozó a természetes személyhez hasonlóan működési engedély nélkül végezhet egészségügyi tevékenységet. A részére kiadott igazolásban rögzítik, hogy kizárólag szabadfoglalkozású jogviszony létesítésére jogosult, csak a feltüntetett egészségügyi tevékenységet végezheti, és csak személyesen tehet eleget a feladatellátásnak, alkalmazottat nem foglalkoztathat, közreműködőt nem vehet igénybe. Azaz egészségügyi szolgáltatóként önállóan nem működhet, ugyanúgy a vele szerződő egészségügyi szolgáltató nevében jár el, mint a szabadfoglalkozású természetes személy, a fent kifejtettek irányadók e jogi megoldásra is. Bár az egyéni vállalkozói tevékenység megkezdésének bejelentésével kapcsolatos szabályok közősek, a speciális ismérvek lényegesen elhatárolják a második részben tárgyalandó egyéni vállalkozóként végzett egészségügyi tevékenységtől.

2. Önkéntesként végzett egészségügyi tevékenység

Ez esetben a jogviszony lényege, hogy az egészségügyi dolgozó önkéntes szerződésben vállal kötelezettséget a szakmai kompetenciájába tartozó egészségügyi tevékenység ellátására. A szerződő partner fogadó szervezet, az egészségügyi szolgáltató biztosítja az ellátás tárgyi feltételeit, díjfizetési kötelezettsége viszont nincs, hiszen az önkéntes tevékenység fogalmi eleme az ingyenesség.

A szerződés egyik alanya tehát egy egészségügyi szolgáltató, melyet korábban már definiáltunk. A jogviszony másik szereplője az önkéntes, aki lehet egészségügyi dolgozó, azaz jogszabályban meghatározott szakképesítéssel rendelkező személy, illetve szakképesítéssel nem rendelkező, egészségügyi tevékenységben közreműködő személy. Másrészt lehet önkéntes olyan egészségügyi szakképesítéssel rendelkező személy, aki egyébként nem egészségügyi dolgozó, hivatásszerűen nem foglalkozik betegellátással. Lényeges, hogy szakképesítést igénylő egészségügyi feladat ellátásában csak a megfelelő képesítéssel rendelkező önkéntes vehet részt.

Bár működési engedély nem szükséges, jogszabály bejelentési kötelezettséget ír elő, fő szabályként az önkéntes tevékenység megkezdését megelőzően. E kötelezettséget a fogadó intézménynek kell teljesítenie az EMMI irányába.

A felek között létrejövő önkéntes jogviszonyra a közérdekű önkéntes tevékenységről szóló 2005. évi LXXXVIII. törvény (továbbiakban: Köt.) rendelkezéseit kell alkalmazni az Eütev.-ben foglalt eltérésekkel, háttér joganyagként pedig a Ptk. funkcionál. Az önkéntes szerződésnek vannak jogszabályban meghatározott kötelező elemei, így a feleknek meg kell határozniuk az önkéntes tevékenység tartalmát, végzésének helyét, a tevékenységre fordítható időt és a pihenőidőt, az esetleges, jogszabály által megengedett juttatásokat, továbbá szabályozni szükséges mindazon kérdésköröket, melyek a szabadfoglalkozású megbízási szerződés kötelező elemei.

Amennyiben a jogviszony tartalmát, azaz a felek jogait és kötelezettségeit vizsgáljuk, megállapítható, hogy az egészségügyi intézmény köteles biztosítani az egészséges és biztonságos munkavégzés feltételeit, pihenőidőt, az önkéntes tevékenység végzéséhez szükséges ismeretek megszerzését, a tevékenység irányítását. Az önkéntes pedig köteles a tevékenységre vonatkozó jogi, szakmai és etikai előírásoknak megfelelően, a fogadó szervezet utasításait betartva végezni a tevékenységét.

Mind az egészségügyi közszolgáltatást, mind az egészségügyi magánszolgáltatást végző egészségügyi szolgáltatóval jogviszonyban állókra igaz, hogy a károsult irányába a fogadó szervezet felel, ha az önkéntes az egészségügyi szolgáltatás során vagy azzal összefüggésben kárt okoz a betegnek vagy hozzátartozójának.. Amennyiben a kárt az önkéntes felróható magatartása okozta, a Köt. alapján a fogadó szervezet teljes kártérítést követelhet tőle. Viszont egészségügyi szolgáltatásoknál gondatlan károkozásnál speciálisan alakul az áthárítás lehetősége, az Eütev. ugyanis ez esetben limitálja az önkéntesre hárítható kárösszeg mértékét, és négyhavi távolléti díjban maximálja azt. Szándékos károkozás esetén a Köt. ismertetett általános szabálya lesz irányadó.

3. Egészségügyi tevékenység végzése egyházi személyként

Azon egészségügyi intézményekben, melyek egyházi jogi személy, vagy vallási tevékenységet végző szervezet fenntartásában állnak, lehetőség van rá, hogy egészségügyi tevékenységet egyházi személy vagy vallási tevékenységet végző szervezet vallásos szertartást hivatásszerűen végző tagja végezzen.

Az egyházi személy az Országgyűlés által elismert egyház belső szabályában meghatározott, az egyházi jogi személy szolgálatában álló, egyházi szolgálatot sajátos egyházi szolgálati viszonyban, munkaviszonyban vagy egyéb jogviszonyban teljesítő természetes személy. A vallási tevékenységet végző szervezet vallásos szertartást hivatásszerűen végző tagja pedig a vallási tevékenységet végző szervezet szolgálatában álló, munkaviszonyban foglalkoztatott természetes személy.

Egyházi személy egészségügyi feladatellátásához működési engedély nem szükséges, így tevékenységét az egyházi fenntartású intézmény nevében és felelősségére végzi. Speciális szakmai, egészségügyi alkalmassági feltételek nincsenek, az általános jogszabályi előírások irányadók. Amennyiben az egyházi személy egészségügyi tevékenység végzésével harmadik személynek kárt okoz, közvetlenül az egészségügyi intézmény áll helyt a károsult felé, a kárösszeg továbbhárítása pedig az egyház és az egyházi személy között fennálló jogviszony típusától függően változhat.

Folytatás a következő számban.

Dr. Zákány Judit PhD

tudományos munkatárs, DE-ÁJK